

Vlaanderen
is landbouw & visserij

AARDBEIEN TEELT IN VLAANDEREN

Resultaten uit het
Landbouwmonitoringsnetwerk

DEPARTEMENT
LANDBOUW & VISSERIJ

2019

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW

AARDBEIENTEELT IN VLAANDEREN

**Resultaten uit het
Landbouwmonitoringsnetwerk
2019**

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Auteur

Jan De Samber

Verantwoordelijk uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal Departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2019/3241/002

Lay-out

Vlaamse overheid

Voor meer informatie over het rapport kunt u contact opnemen met de auteur(s) van het rapport. Ons e-mailadres is als volgt samengesteld: VOORNAAM.NAAM@LV.VLAANDEREN.BE. Ons generiek adres is KENNIS@LV.VLAANDEREN.BE.

U vindt onze rapporten terug op:

WWW.VLAANDEREN.BE/LANDBOUW/STUDIES

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt:

De Samber J. (2019) *Aardbeienteelt in Vlaanderen. Resultaten uit het Landbouwmonitoringsnetwerk*, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Als u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hier graag bij helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen

Deze publicatie werd door het Departement Landbouw en Visserij met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt evenwel geen enkele garantie gegeven omtrent de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze publicatie. De gebruiker van deze publicatie ziet af van elke klacht tegen het Departement Landbouw en Visserij of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze publicatie beschikbaar gestelde informatie.

INHOUD

Samenvatting	5
1 Economisch inzicht in een diverse teelt	7
2 De situatie in België en Vlaanderen	7
2.1 Het telen van aardbeien	7
2.2 Aantal bedrijven en areaal in Vlaanderen	8
2.3 Productie en prijsvorming	9
2.4 Import en export	11
3 Methodologie	13
3.1 Het Landbouwmonitoringsnetwerk	13
3.2 Beschouwde teeltwijzen	13
3.3 Selectie en beschrijving van de bedrijven	15
3.4 Opbouw bedrijfseconomische resultaten	17
4 Resultaten	18
4.1 Totaal van de periode 2012-2016	18
4.1.1 Bedrijfseconomische resultaten 2012-2016	18
4.1.2 Aandeel van variabele en vaste kostenposten	20
4.2 Jaarlijkse resultaten voor de periode 2012-2016	23
4.2.1 Bedrijfseconomische resultaten per jaar	23
4.2.2 Spreiding van opbrengst, bruto saldo en FAI	27
4.3 Resultaten van het volledige bedrijf	28
4.3.1 Gemiddelde waarden van gespecialiseerde aardbeienbedrijven	28
4.3.2 Spreiding van bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen	31
5 Conclusie	32
Figuren	34
Tabellenlijst	35
Bijlagen	36

SAMENVATTING

De Belgische aardbeiensector verhandelt via producentenorganisaties jaarlijks meer dan 50.000 ton aardbeien en bereikt daarmee een omzet van meer dan 150 miljoen euro. Ruwweg 90 procent van het Belgische aardbeiareaal ligt in Vlaanderen. Ongeveer 530 Vlaamse telers produceren aardbeien op ruwweg 730 hectare openluchtteelt en 450 hectare beschutte teelt. De productie vindt vooral plaats in de provincie Limburg (33% van het Vlaamse areaal in 2017) en de provincie Antwerpen (43%).

Er wordt veel verhandeld, bijna uitsluitend met dichtbijgelegen landen: jaarlijks gemiddeld 45.000 ton export en 31.000 ton import. In de zomermaanden is België een netto-exporteur en in de wintermaanden een netto-importeur. De verkoopprijs fluctueert sterk en hangt onder andere af van het tijdstip en het totale aanbod op het moment van de verkoop: periodes met een klein aanbod hebben een hogere prijs dan periodes met een groot aanbod. Professionele telers combineren verschillende productiemethoden om risico's te spreiden. De laatste jaren zorgt het gebruik van assimilatiebelichting ervoor dat effectief jaarrond aardbeien geteeld kunnen worden in Vlaanderen.

De diversiteit in teeltmomenten, teeltwijzen, variëteiten en strategieën zorgt ervoor dat de teelt van aardbeien in Vlaanderen een complex en divers gegeven is. Om bedrijfseconomisch inzicht te krijgen in deze sector zijn de resultaten uit het Landbouwmonitoringsnetwerk opgedeeld volgens zes verschillende, veelvoorkomende teeltwijzen op basis van combinaties van het teeltmilieu (serre, toegankelijke kappen en openlucht), verwarmingsgraad (verwarmd of niet verwarmd) en teeltsubstraat (vollegrond of substraat). Voor meerdere van deze teeltwijzen is het mogelijk om meer dan één teelt per jaar op eenzelfde perceel te hebben, bijvoorbeeld een vroege en late teelt.

De resultaten zijn weergegeven op drie niveaus. Op het niveau van het volledige bedrijf wordt gekeken naar gespecialiseerde aardbeibedrijven in de periode 2012-2016. Op basis van de teeltwijzen zijn er zowel gegroepeerde als jaarlijkse resultaten per teeltwijze voor de periode 2012-2016. Op elk niveau is er een zeer grote spreiding zichtbaar tussen de resultaten van de verschillende bedrijven, teeltwijzen en jaren.

Een gemiddeld gespecialiseerd bedrijf in het Landbouwmonitoringsnetwerk produceert 150 ton aardbeien op 4 hectare betaalde oppervlakte. 18 procent van de productie komt van openluchtteelten, 25 procent van teelten onder toegankelijke kappen en 58 procent van serreteelten. Het bruto saldo van de gespecialiseerde bedrijven in de steekproef is altijd sterk positief en bedraagt gemiddeld 547 euro per are. Het familiaal arbeidsinkomen is bijna altijd positief en kent een gemiddelde van 265 euro per are geteelde aardbeien.

Gemiddeld gezien halen alle beschouwde teeltwijzen een positief bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen. Dit bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen wordt bepaald door de opbrengsten en kosten, die sterk verschillen tussen de teeltwijzen. De opbrengsten en kosten hangen op hun beurt sterk af van de (kapitaal)intensiteit van de productiemethode.

////////////////////////////////////

De opbrengst is de productie vermenigvuldigd met de verkoopprijs. De productie is groter wanneer de planthoeveelheid groot is: substraatteelten produceren meer dan overeenkomstige vollegrondteelten. Ook het teeltmilieu speelt een belangrijke rol: serreteelten hebben een grotere productie dan teelten onder toegankelijke kappen en openluchtteelten hebben de laagste productie. De verkoopprijs is sterk afhankelijk van het verkooptijdstip en de kwaliteit. Daarom is de prijs van aardbeien uit verwarmde serres veel hoger dan deze uit openluchtteelten. Beide variabelen versterken elkaar, waardoor de opbrengst het patroon van kapitaalintensiteit in zeer grote mate volgt. Zo behaalt een verwarmde serreteelt gemiddeld een productie van 550 kilogram per are en een opbrengst van 2.045 euro. Een gemiddelde substraatteelt onder toegankelijke kappen produceert 333 kilogram per are met een opbrengst van 833 euro, en de vollegrondteelt in openlucht sluit de rij met een productie en opbrengst van 205 kilogram en 448 euro per are.

Kapitaalintensieve teelten behalen de grootste opbrengsten, maar ondervinden ook hogere variabele en vaste kosten. De belangrijkste variabele kostenposten zijn seizoensarbeid en zaai- en pootgoed – en voor verwarmde teelten ook energie. De afschrijvingen en fictieve intresten bepalen op hun beurt het grootste deel van de vaste kosten. Substraatteelten in een verwarmde serre ondervinden zo gemiddeld 913 euro variabele en 409 euro vaste kosten per are geteelde aardbeien. Dat is een stuk hoger dan de kosten voor substraatteelten onder toegankelijke kappen (581 en 175 euro per are), die weer hoger zijn dan die voor vollegrondteelt onder toegankelijke kappen (340 en 93 euro per are) en in openlucht (319 en 79 euro per are).

De opbrengsten en kosten leiden tot het bruto saldo en het familiaal arbeidsinkomen. De verschillen tussen teeltwijzen en jaren van deze twee variabelen worden in hoofdzaak bepaald door het verschil in opbrengsten. Zowel productie als verkoopprijs hebben hierbij een grote invloed. Uiteraard is de rol van de variabele en vaste kosten ook niet te verwaarlozen. Opnieuw zien we een verband met de kapitaalintensiteit. Zo heeft de productie onder warm glas hogere opbrengsten en eveneens hogere kosten, maar zijn de resultaten op het einde van de rit het hoogst: een bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen van respectievelijk 1.132 en 723 euro per are geteelde aardbeien. De andere teeltwijzen behalen lagere waarden, waarbij de vollegrondteelt in openlucht de rij sluit met een gemiddelde van respectievelijk 129 en 50 euro per are.

Het positieve resultaat van elke teeltwijze betekent dat er geen foute keuze is voor een bepaalde productiemethode. Toch zijn er duidelijke verschillen en scoort bijvoorbeeld een verwarmde serreteelt gemiddeld veel beter dan een openluchtteelt in vollegrond. Desondanks moet de teler afwegingen maken met betrekking tot opbrengsten, kosten, investeringen en risico's. Het is daarom ook niet verwonderlijk dat gespecialiseerde aardbeibedrijven een combinatie van teeltwijzen aanwenden, zodat ze een diverse en gespreide productie bekomen.

geteeld worden, ligt de focus momenteel nog steeds bij de junidragers. Voorbeelden van rassen zijn Elsanta, Darselect, Sonata, Sonsation en Cléry voor de junidragers, en Portola, Capri en Murano voor de doordragers. Elk jaar worden er nieuwe rassen ontwikkeld en in productie genomen.

Junidragers worden – in normaalteelt in volle grond – geplant in augustus, waarna ze in het volgende jaar in juni geoogst worden. Om de oogst te spreiden zijn er echter meerdere mogelijkheden waarbij er vervroegd of verlaat kan worden. Zo kan men in volle grond de oogst vervroegen door de planten af te dekken, te overkappen en te verwarmen, waardoor de oogst enkele dagen tot enkele weken vervroegd wordt. Het verlaten van de oogst is mogelijk door de planten af te dekken met stro of door gebruik te maken van gekoelde planten. Bij dit laatste worden planten, die vanaf december in een koelcel geplaatst werden, uitgeplant op een later tijdstip waarna er na ongeveer twee maanden geoogst kan worden. Door het planttijdstip te veranderen kan men de oogst spreiden in de tijd.

Substraatteelten in (verwarmde) serres en kappen spelen verder in op oogstspreading. Zo kan men bij verwarmde teelten, door gebruik te maken van gekoelde planten, twee tot drie oogsten per jaar bereiken: een vroege teelt (voorjaarsteelt) waarbij verwarmd wordt, een late teelt (najaarsteelt) waarbij verwarmd wordt, en een mogelijke zomerteelt zonder verwarming. De oogst van deze vroege en late teelt valt respectievelijk in de maanden maart-juni en september-december. Wanneer men de planten van de late teelt opnieuw gebruikt in de vroege teelt het jaar erna, spreekt men van doorteelt. Tegenwoordig zijn zelfs belichte teelten in de winterperiode mogelijk, waardoor er effectief jaarrond geteeld kan worden in Vlaanderen.

De strategie van veel telers is het spreiden van de productie. Dit is mogelijk wanneer verschillende teeltwijzen, vervroeging en verlating worden toegepast. Zo kunnen er jaarrond aardbeien geproduceerd worden. Het spreiden van de productie vergt echter grote financiële inspanningen zoals het plaatsen van kappen en serres en het verwarmen of belichten van de teelt. Daartegenover staan ook voordelen; zo wordt het prijsrisico gespreid en zijn de prijzen hoger wanneer het aanbod lager is.

Naast bovenstaande elementen zijn er nog factoren die een invloed hebben op de productie van aardbeien. We vermelden onder andere: het teeltsubstraat (volle grond, potgrond, veenbalen, ander substraat), het substraatmedium (bakken, goten, emmers), het type plant (verse planten, A+-planten, wachtbedplanten), de plantdichtheid, de temperatuur, de belichting enz.

2.2 AANTAL BEDRIJVEN EN AREAAL IN VLAANDEREN

Aardbeienteelt in België is vooral een Vlaamse aangelegenheid. In 2017 waren er 530 bedrijven in Vlaanderen die aardbeien telen op 733 hectare openluchtteelt en 454 hectare beschutte teelt (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)^{1,2}. Vlaanderen neemt 80 procent van de bedrijven, 88 procent van het openluchtareaal en 93 procent van het beschutte areaal van België in.

¹ Het beschutte areaal wordt door Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) het serreareaal genoemd. Het areaal bestaat echter niet enkel uit klassieke, gesloten serres van glas of plastic, maar ook uit niet-permanent overkapte teelten zoals teelt onder toegankelijke kappen.

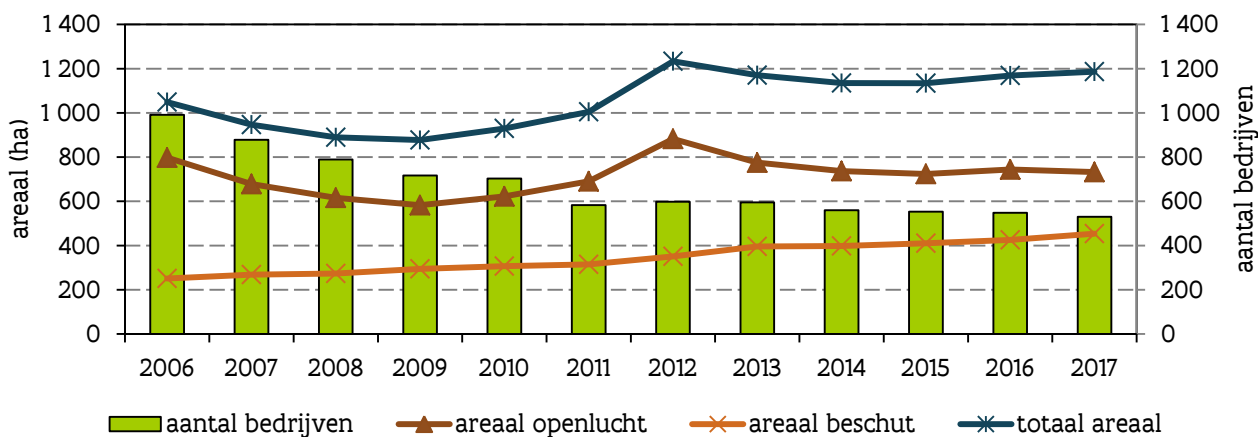
² Het areaal houdt geen rekening met het feit dat er op eenzelfde oppervlakte meer dan één teelt aardbeien per jaar kan voorkomen. Wanneer er bijvoorbeeld twee teelten, een vroege en een late, in een serre geproduceerd worden, telt die oppervlakte slechts één keer mee in de statistieken van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium).

////////////////////////////////////

Het areaal serreteelt in Vlaanderen heeft de laatste jaren een sterke toename gekend (+48% in 2017 t.o.v. 2010), evenals het areaal openluchtteelt (+18%). Het aantal bedrijven is in dezelfde periode echter afgenomen met 25 procent, wat duidt op een sterke gemiddelde schaalvergroting van de resterende bedrijven. Grafisch wordt dit voorgesteld in figuur 1. Door een hogere productiviteit per oppervlakte-eenheid is de toename van het beschutte areaal nog indrukwekkender vanuit het standpunt van de productie.

In Vlaanderen wordt in elke provincie aardbeien geteeld. Limburg en Antwerpen spannen echter de kroon. In 2017 lag het totale areaal voor 43 procent in Antwerpen en voor 33 procent in Limburg. Het openluchtareaal bevond zich voor 40 procent in Antwerpen en voor 42 procent in Limburg. Het beschutte areaal lag voor 46 procent in Antwerpen, voor 24 procent in West-Vlaanderen en 17 procent in Limburg.

Figuur 1: areaal aardbeien en aantal bedrijven met aardbeienproductie in Vlaanderen.

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium). De knik in 2012 kan verklaard worden door een verandering van databron door Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium).

2.3 PRODUCTIE EN PRIJSVORMING

De productie van aardbeien kan gebeuren op verschillende manieren. Zo worden aardbeien geteeld in verschillende teeltmilieus, op verschillend substraat, al dan niet verwarmd (zie ook secties 2.1 en 3.2). Deze grote verscheidenheid aan productiemogelijkheden leidt ertoe dat op verschillende momenten, op verschillende wijzen en met verschillende rassen aardbeien geproduceerd worden in Vlaanderen.

Verse aardbeien worden in België hoofdzakelijk verhandeld via producentenorganisaties. Coöperatie Hoogstraten is hierbij veruit de belangrijkste speler, gevolgd door Belorta en REO Veiling. De verkoopcijfers, met name de prijzen en aangeleverde hoeveelheden, worden gegeven door het Verbond van Belgische Tuinbouwcoöperaties (VBT). Bij de gegevens van VBT moeten wel enkele kanttekeningen gemaakt worden. Allereerst kunnen ook Nederlandse telers hun product verhandelen via de producentenorganisatie. Verder is een teler niet verplicht om lid te zijn van een producentenorganisatie, die zelf al dan niet onder de partners van VBT valt. Hierdoor zit niet alle productie vervat in de cijfers. We kunnen er echter wel van uitgaan dat het merendeel van de aardbeienproductie, zeker voor de

versmarkt, via producentenorganisaties verhandeld wordt. Als laatste is het ook mogelijk dat een teler (een deel van) zijn productie via thuisverkoop verhandelt. Ook deze verkoop valt niet onder de VBT-data.

Over de jaren heen wordt de gemiddelde prijs, de totale geleverde hoeveelheid en de verdeling van enkele belangrijke variëteiten gegeven in tabel 1. Jaarlijks wordt meer dan 45.000 ton aardbeien geleverd aan de coöperaties. De belangrijkste variëteit is de junidrager Elsanta met een aandeel van meer dan 70 procent van de hoeveelheid en waarde. Verder toont de tabel dat de prijs verschilt tussen de jaren en de variëteiten. Hierbij speelt het moment van de levering – in een maand met veel of net weinig productie – een belangrijke rol.

Tabel 1: aanvoer in ton en bijhorende prijs in euro per kilogram voor verschillende aardbeivariëteiten geleverd aan Belgische producentenorganisaties voor 2015 tot en met 2017.

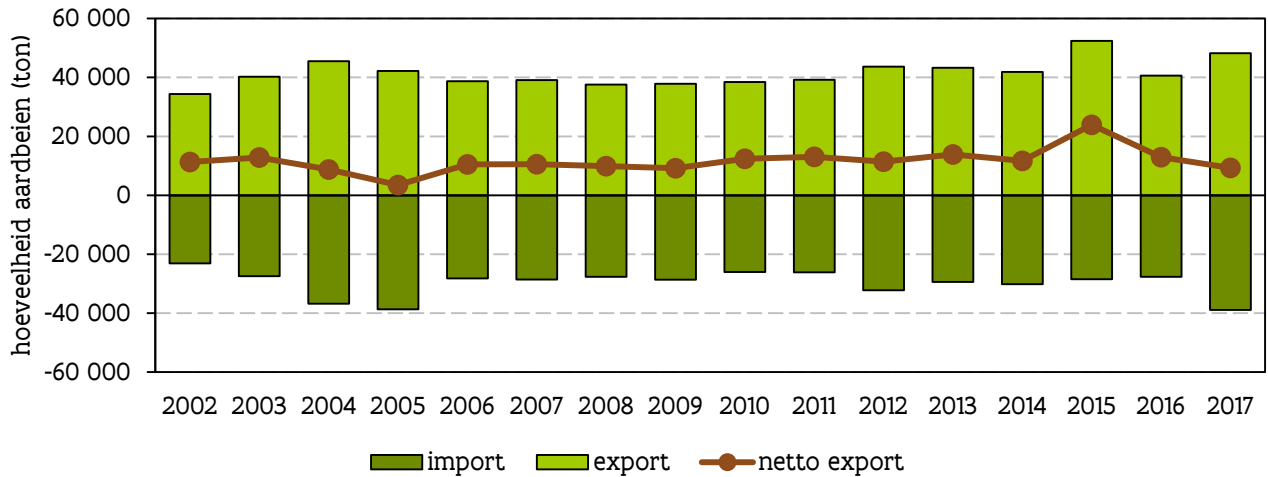
	2015		2016		2017	
	ton	€/kg	ton	€/kg	ton	€/kg
Elsanta	39.996	3,01	35.776	3,44	36.067	3,32
Cléry	491	4,07	371	4,20	440	3,30
Sonata	2.968	3,50	2.185	4,37	2.640	4,71
Darselect	619	2,15	422	2,30	281	2,02
Portola	2.149	2,40	2.197	2,39	2.811	2,43
diverse	5.674	1,43	4.642	1,85	3.972	2,33
totaal	51.897	2,84	47.251	3,17	51.094	3,09

Bron: VBT

De grafiek in figuur 2 toont de verkoopcijfers in meer detail. De maandelijkse cijfers onthullen een kenmerkend jaarlijks patroon. Vanaf april neemt de productie (de aanlevering) toe met een piek in mei en juni. Vervolgens neemt de productie af tot november. In december, januari, februari en maart worden veel minder aardbeien geleverd aan de producentenorganisaties. De prijs wordt gekenmerkt door een omgekeerd verloop: in de maanden met weinig productie ligt de prijs hoog, in maanden met een hoge productie ligt de prijs lager. Wie in staat is om aardbeien te leveren in maanden met een algemeen lage productie krijgt bijgevolg gemiddeld een hogere prijs voor zijn product. We kunnen uit bovenstaande figuur en tabel dus concluderen dat de prijs onder andere afhankelijk is van de variëteit en het moment van aanleveren.

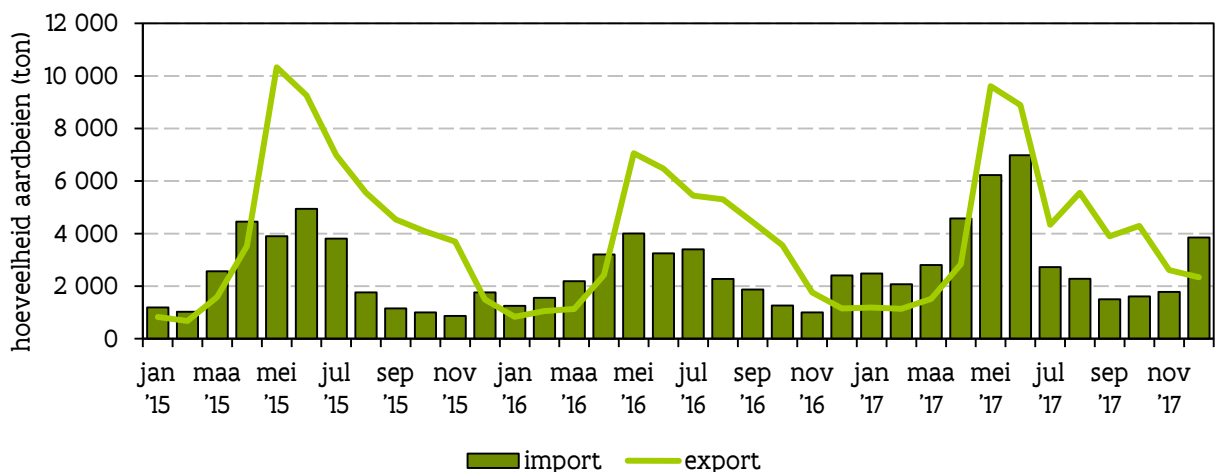
Figuur 3: Belgische import, export en het verschil tussen beide voor verse aardbeien, uitgedrukt in ton product voor 2002 tot en met 2017. Import wordt hier aangeduid met negatieve cijfers.

Bron: Eurostat

De Belgische import en export worden voor enkele jaren in meer detail getoond in figuur 4. De maandelijkse cijfers tonen een duidelijk patroon dat jaarlijks herhaald wordt. De export heeft voornamelijk plaats tussen mei en september. Tijdens de wintermaanden is er een zichtbare daling van de uitvoer. Ook de import kent een patroon, hoewel minder uitgesproken als dat van de export. In het voorjaar en de vroege zomer vinden we de hoogste cijfers. De maandelijkse evoluties leiden tot twee stellingen over de verhouding van import en export. Enerzijds worden aardbeien voornamelijk geëxporteerd en geïmporteerd in de lente- en zomermaanden. Anderzijds wordt in de maanden waarin de export laag is een relatief grote hoeveelheid aardbeien geïmporteerd. Het patroon van export is weinig verrassend sterk gecorreleerd met dit van de leveringen aan de producentenorganisaties.

Figuur 4: maandelijkse Belgische import en export van verse aardbeien voor 2015 tot en met 2017.

Bron: Eurostat

Wanneer we de export en import van België vergelijken met andere landen in de wereld (tabel 3), blijkt dat België een belangrijke speler is. In 2017 was België namelijk de vijfde grootste exporteur van verse aardbeien. Van alle Europese landen exporteren enkel Spanje en Nederland grotere volumes verse aardbeien. Ook aan de importzijde bevindt België zich in de top tien van grootste handelaars.

Tabel 3: top tien van landen in de wereld met de grootste export van verse aardbeien in 2017, op basis van het verhandeld gewicht.

plaats	land	1.000 ton	miljoen dollar (USD)
1.	Spanje	304,0	662,4
2.	Verenigde Staten	146,4	473,5
3.	Mexico	126,2	428,3
4.	Nederland	61,3	294,8
5.	België	48,2	184,3
6.	Wit-Rusland	28,4	10,2
7.	Litouwen	25,6	12,7
8.	Griekenland	25,5	32,9
9.	Egypte	23,6	90,0
10.	Italië	15,5	43,0

Bron: United Nations Statistics Division – Commodity Trade Statistics Database (Comtrade)

3 METHODOLOGIE

3.1 HET LANDBOUWMONITORINGSNETWERK

Voor het bepalen van de bedrijfseconomische resultaten van de aardbeiensector in Vlaanderen maken we gebruik van het Landbouwmonitoringsnetwerk of LMN. Het LMN is het boekhoudnetwerk dat beheerd wordt door de Dienst Kennis van de Afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving van het Departement Landbouw en Visserij van de Vlaamse overheid. Dit LMN kadert in de verplichting van lidstaten om bedrijfseconomische boekhoudingen aan te leveren aan de Europese Commissie in het kader van het Farm Accountancy Data Network (FADN). Het LMN omvat ongeveer 750 bedrijven en is een representatieve steekproef uit de Vlaamse land- en tuinbouwsector.

3.2 BESCHOUWDE TEELTWIJZEN

In het LMN worden voor aardbeienteelten volgende vijf specifieke variabelen bijgehouden: het teeltmilieu, de teeltvolgorde, het ras, de verwarmingsgraad en het teeltsubstraat. Om het aantal gerapporteerde teeltwijzen overzichtelijk te houden wordt er in dit rapport niet voor elke unieke combinatie van variabelen een aparte groep gemaakt. De teeltwijzen worden daarom bepaald aan de hand van slechts drie van de vijf variabelen: het teeltmilieu³ (serre, toegankelijke kappen of openlucht),

³ We verstaan onder serres alle gesloten constructies, zowel uit glas als plastic, die een grote investeringskost vergen waarin het klimaat gestuurd kan worden. Toegankelijke kappen vereisen minder investeringen en omvatten een grote variëteit aan constructies: ronde bogen, gesloten zijanten, open zijanten... Onder openlucht verstaan we naast de duidelijk onbescherpte teelt ook teelten onder kleine regenkapjes.

serres. We merken hierbij opnieuw op dat een bedrijf meerdere teeltwijzen kan combineren. In deze analyse nemen we niet enkel gespecialiseerde aardbeienbedrijven mee, maar alle bedrijven met een productie van aardbeien.

De oppervlakte die een bedrijf wijdt aan een bepaalde teeltwijze is variabel. De gemiddelde oppervlakte van een bedrijf dat aardbeien teelt onder toegankelijke kappen in volle grond is 44 are. Andere teeltwijzen behalen een hoger gemiddelde: substraatteelt in openlucht (70 are), substraatteelt in niet-verwarmde serres (91 are), substraatteelt in verwarmde serres (125 are), substraatteelt onder toegankelijke kappen (129 are) en vollegrondteelt in openlucht (130 are).

Tabel 4: kenmerken van de geselecteerde bedrijven uit de steekproef.

	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
variabele						
totaal aantal bedrijven	40	37	33	31	27	33,6
gemiddelde oppervlakte per bedrijf (are)	158	187	197	232	232	198
gemiddeld aantal teeltwijzen per bedrijf	1,90	1,84	1,88	1,94	2,22	1,94
aantal teeltwijzen	<i>aantal bedrijven</i>					
1 teeltwijze	17	15	15	13	7	13,4
2 verschillende teeltwijzen	13	13	9	9	12	11,2
3 verschillende teeltwijzen	7	6	7	7	3	6,0
4 of meer verschillende teeltwijzen	3	3	2	2	5	3,0
teeltwijze	<i>aantal bedrijven met teeltwijze</i>					
openlucht niet-verwarmd volle grond	15	14	14	12	8	12,6
openlucht niet-verwarmd substraat	8	7	4	6	9	6,8
toegankelijke kap niet-verwarmd volle grond	11	12	11	11	7	10,4
toegankelijke kap niet-verwarmd substraat	9	9	8	8	14	9,6
serre niet-verwarmd substraat	17	16	12	12	11	13,6
serre verwarmd substraat	16	13	13	11	11	12,8
teeltwijze	<i>oppervlakte (are) per teeltwijze indien teeltwijze aanwezig</i>					
openlucht niet-verwarmd volle grond	105	147	155	145	79	130
openlucht niet-verwarmd substraat	50	66	70	68	91	70
toegankelijke kap niet-verwarmd volle grond	38	37	35	41	82	44
toegankelijke kap niet-verwarmd substraat	102	118	143	203	103	129
serre niet-verwarmd substraat	75	79	88	108	119	91
serre verwarmd substraat	109	125	113	151	136	125

Bron: LMN

In tabel 5 staat de verdeling van het aantal bedrijven en het areaal per provincie in Vlaanderen volgens de landbouwcijfers van Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium) en volgens onze

//

steekproef in het Landbouwmonitoringsnetwerk. Hieruit blijkt dat voor het aantal bedrijven en het serreareaal de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen oververtegenwoordigd zijn in de steekproef ten koste van Limburg en West-Vlaanderen. Het openluchtareaal is beter gebalanceerd. Hoewel de steekproef niet perfect de verdeling volgens provincie volgt, toont het wel een duidelijke spreiding van de bedrijven en het areaal binnen Vlaanderen aan, wat de representativiteit voor de gehele sector ten goede komt.

Tabel 5: procentuele verdeling van het aantal bedrijven en het areaal openluchtteelten en beschutte teelten volgens de landbouwcijfers (Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)) en onze steekproef (LMN) voor de periode 2012-2016.

	Antwerpen		Limburg		Oost-Vl.		Vl.-Brabant		West-Vl.	
%	Statbel	LMN	Statbel	LMN	Statbel	LMN	Statbel	LMN	Statbel	LMN
bedrijven	24	46	25	16	13	24	9	4	29	11
openluchtareaal	38	55	42	35	6	2	5	1	9	7
beschut areaal	47	71	18	9	11	14	3	2	21	3

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium) en LMN

3.4 OPBOUW BEDRIJFSECONOMISCHE RESULTATEN

In figuur 6 stellen we de opbouw van de economische resultaten voor.

- De totale opbrengst is de som van de opbrengst uit de verkoop van gewassen en overige opbrengsten. In dit rapport wordt de totale opbrengst bijna uitsluitend bepaald door de verkoop van aardbeien.
- Het bruto saldo is het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale variabele kosten. Het bruto saldo is het bedrag dat beschikbaar is voor het betalen van de vaste kosten en wat daarna overblijft als vergoeding voor eigen inbreng van productiefactoren: eigen arbeid, grond en kapitaal.
- Het familiaal arbeidsinkomen wordt verkregen door de totale vaste kosten af te trekken van het bruto saldo. Dit familiaal arbeidsinkomen is wat de boer of tuinder overhoudt ter compensatie van de inbreng van zijn eigen arbeid.
- Het familiaal arbeidsinkomen verminderd met een marktconforme vergoeding voor de eigen arbeid geeft het netto bedrijfsresultaat. Een negatief netto bedrijfsresultaat geeft aan dat de land- of tuinbouwer onvoldoende inkomsten heeft behaald om zichzelf een marktconform loon uit te betalen voor zijn geleverde arbeid.
- De vergoeding voor eigen arbeid is een weergave van de (niet-betaalde) familiale arbeid die verricht wordt door de landbouwer en eventuele meewerkende gezinsleden. Deze wordt berekend door de arbeidsuren opgegeven door de landbouwer te vermenigvuldigen met een vaste arbeidsvergoeding per uur. Het uurloon wordt bepaald op basis van de minimumlonen, vastgesteld door het Paritair Comité voor de land- en tuinbouw, verhoogd met de sociale lasten.

////////////////////////////////////

Tabel 6: bedrijfseconomische resultaten per are voor de periode 2012-2016 per teeltwijze.

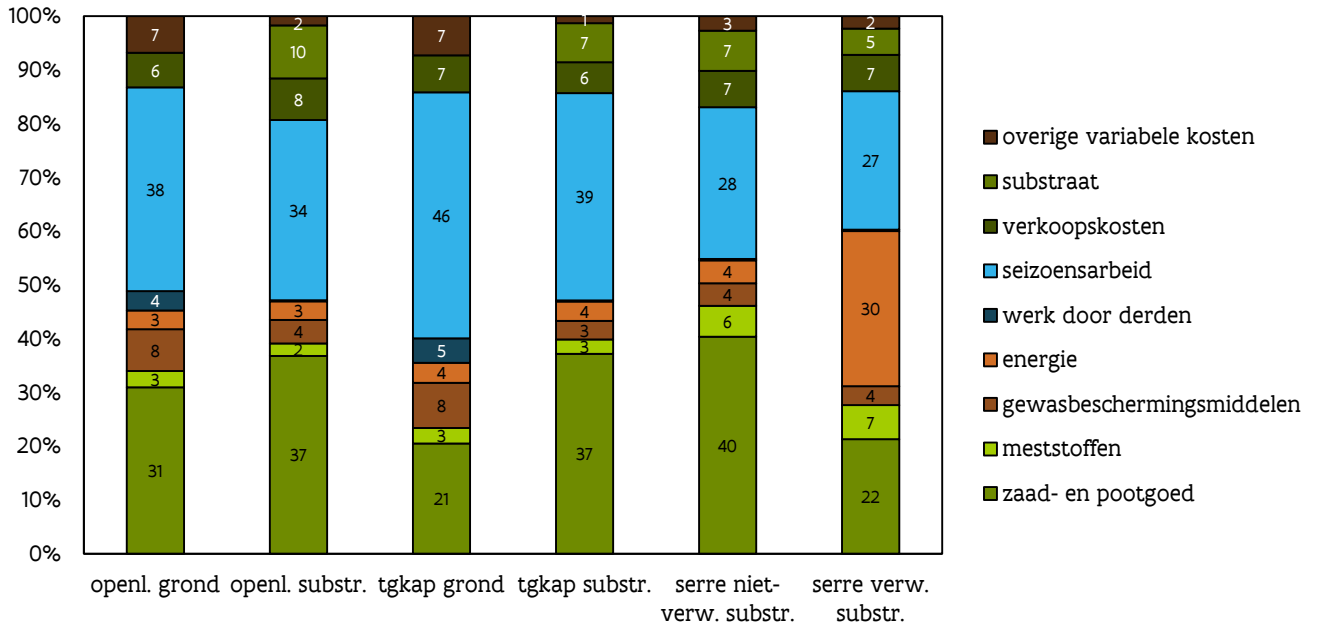
2012-2016	openlucht		toegankelijke kappen		serre	
	niet-verwarmd		niet-verwarmd		niet-verwarmd	verwarmd
euro per are	volle grond	substraat	volle grond	substraat	substraat	substraat
aantal waarnemingen	85	53	57	110	152	155
gemiddelde oppervlakte (are)	96,2	44,7	40,0	56,3	40,8	51,6
productie (kg/are)	205,4	307,0	270,2	332,5	364,6	550,4
verkoopprijs (€/kg)	2,18	2,75	2,53	2,50	2,97	3,71
totale opbrengsten	447,9	844,3	683,2	832,8	1083,1	2.044,7
verkoop gewassen	447,8	844,3	682,8	832,8	1.081,6	2.044,0
overige opbrengsten	0,1	0,0	0,3	0,0	1,5	0,7
totale variabele kosten	-318,8	-539,7	-340,0	-580,7	-585,6	-912,7
zaai- en pootgoed	-98,7	-198,6	-69,8	-215,9	-236,3	-204,3
meststoffen	-9,7	-12,5	-9,8	-15,5	-33,8	-60,9
gewasbeschermingsmiddelen	-24,8	-23,5	-28,6	-20,2	-24,5	-33,8
energie	-11,0	-18,7	-12,6	-20,9	-24,9	-276,9
<i>niet verwarming</i>	-11,0	-18,7	-12,6	-20,9	-24,9	-39,4
<i>verwarming</i>	-237,5
werk door derden	-11,5	-1,1	-15,5	-1,2	-1,6	-2,4
seizoensarbeid	-120,9	-181,0	-155,6	-224,0	-165,3	-247,2
verkoopkosten	-20,5	-41,7	-23,4	-33,3	-39,6	-65,0
substraat	0,0	-53,3	0,0	-42,2	-43,8	-46,7
overige variabele kosten	-21,7	-9,2	-24,6	-7,6	-15,8	-22,3
bruto saldo	129,1	304,6	343,2	252,2	497,5	1.131,9
totale vaste kosten	-79,3	-151,3	-92,8	-175,2	-304,9	-408,8
afschrijvingen	-23,3	-58,9	-34,8	-93,6	-156,2	-202,6
<i>gebouwen</i>	-8,0	-16,3	-19,1	-38,6	-60,9	-86,5
<i>werktuigen en installaties</i>	-14,2	-41,8	-15,1	-54,1	-91,5	-111,8
<i>overige</i>	-1,1	-0,8	-0,6	-0,8	-3,7	-4,3
fictieve intresten	-10,3	-20,5	-14,0	-26,1	-44,0	-56,4
<i>gebouwen</i>	-2,4	-4,1	-3,8	-9,7	-18,5	-21,4
<i>werktuigen en installaties</i>	-2,4	-7,4	-2,6	-8,6	-13,3	-17,0
<i>omlopend kapitaal</i>	-5,1	-8,8	-7,4	-7,6	-10,8	-16,7
<i>overige</i>	-0,5	-0,2	-0,2	-0,3	-1,3	-1,3
kosten gronden en gebouwen	-8,8	-17,4	-11,8	-12,7	-40,3	-67,8
kosten werktuigen	-12,0	-13,1	-9,8	-12,4	-14,0	-15,5
betaalde lonen	-7,8	-22,2	-6,1	-11,8	-15,1	-34,5
overige vaste kosten	-17,1	-19,3	-16,3	-18,5	-35,4	-32,0
familiaal arbeidsinkomen	49,8	153,2	250,4	76,9	192,6	723,1
vergoeding eigen arbeid	-90,7	-204,9	-170,0	-124,3	-270,0	-277,9
netto bedrijfsresultaat	-40,9	-51,6	80,4	-47,3	-77,4	445,2

Bron: LMN

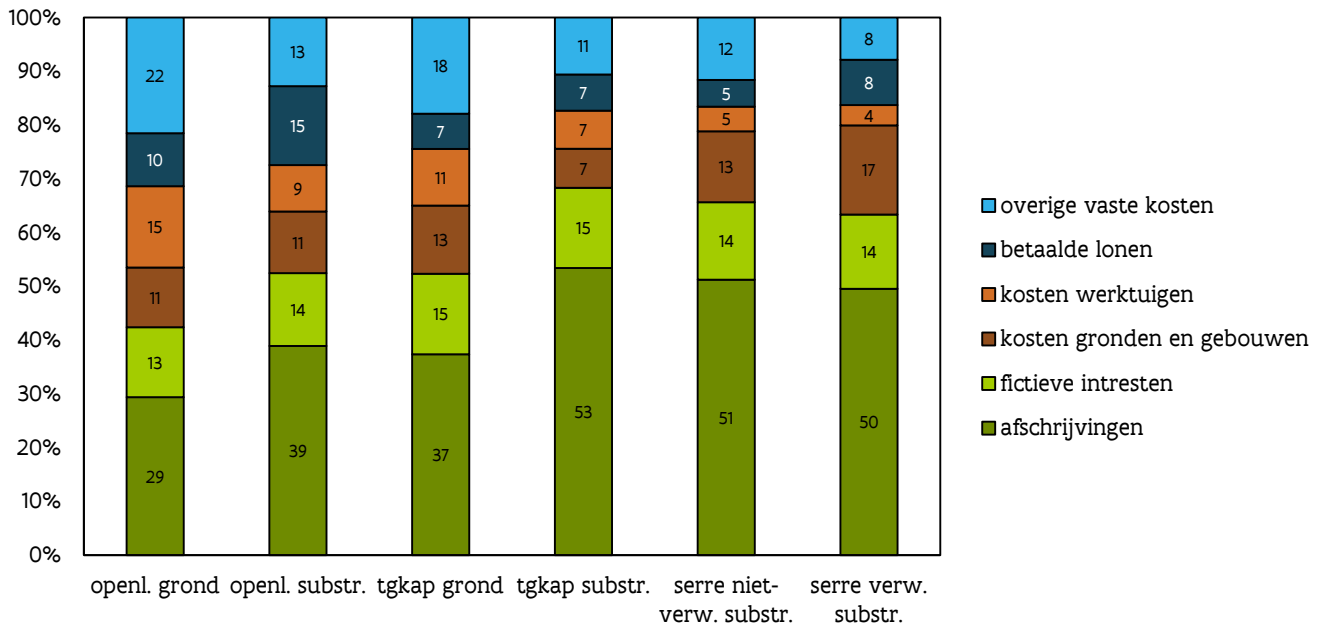
////////////////////////////////////

Figuur 7: aandeel van de variabele en vaste kostenposten per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

variabele kosten

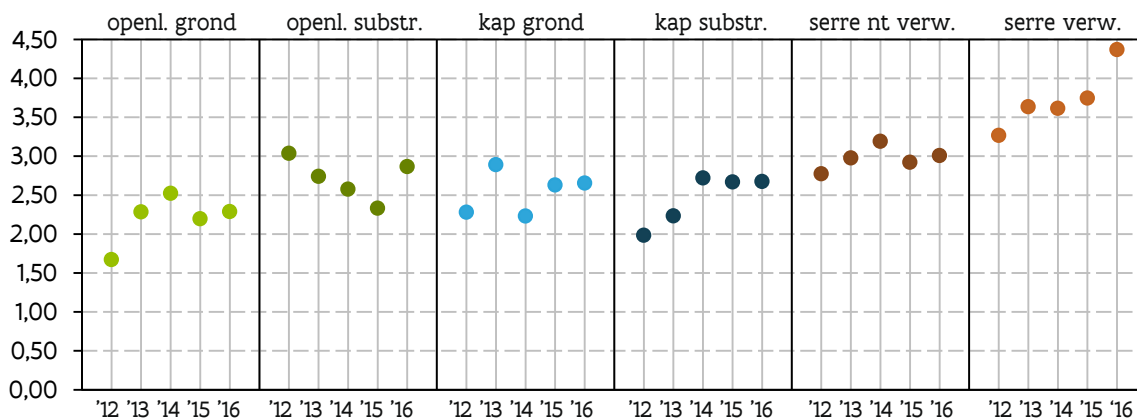
vaste kosten

Bron: LMN

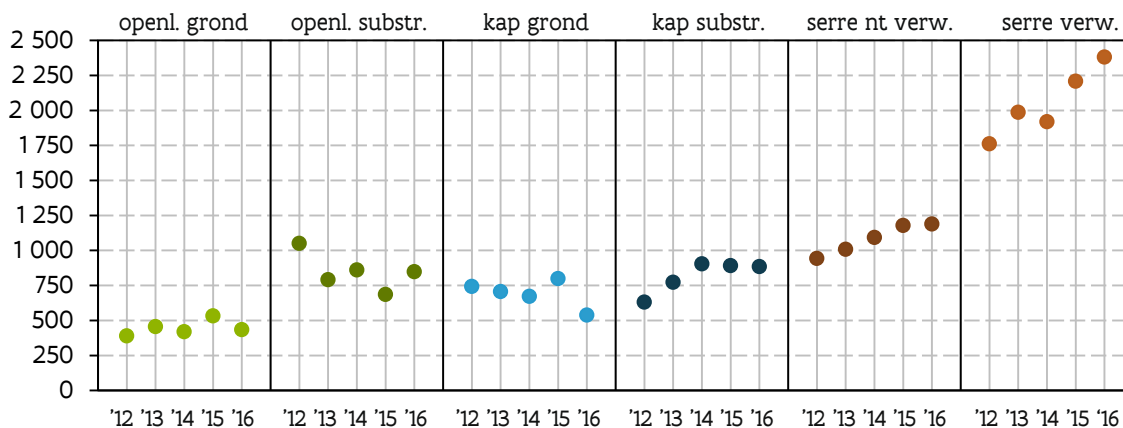
Figuur 9: verkoopprijs per kilogram aardbeien per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

De opbrengst wordt bepaald door de productie en de verkoopprijs. Door de fluctuaties in deze twee variabelen kent ook de opbrengst geen algemeen geldend patroon. Wel valt het op dat verwarmde substraatteelten in serres en niet-verwarmde substraatteelten in serres en onder toegankelijke kappen een continue stijging in opbrengst doormaken in de beschouwde periode. De overige teeltwijzen kennen een grilliger verloop. De verhouding tussen de verschillende teeltwijzen is redelijk stabiel, waarbij serreteelten en substraatteelten algemeen beter scoren.

Figuur 10: totale opbrengst per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

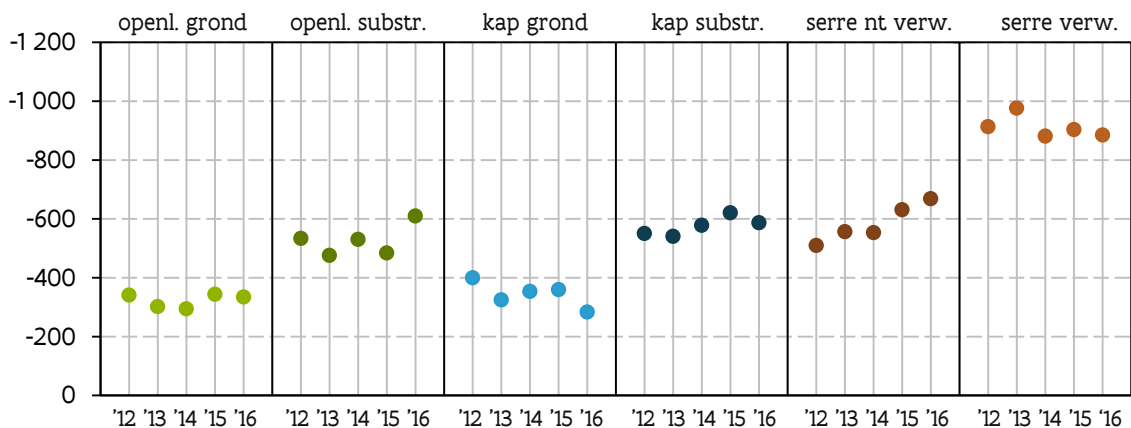

Bron: LMN

Variabele kosten. De variabele kosten fluctueren door de jaren. Een patroon is niet direct herkenbaar: wanneer een teeltwijze in een bepaald jaar opvallend hoge of lage totale variabele kosten heeft, betekent dit niet dat andere teeltwijzen in hetzelfde jaar eveneens hoge of lage totale variabele kosten hebben. De verhouding tussen de verschillende teeltwijzen blijft wel redelijk goed behouden door de jaren. Verwarmde serreteelten en substraatteelten hebben steeds hogere variabele kosten.

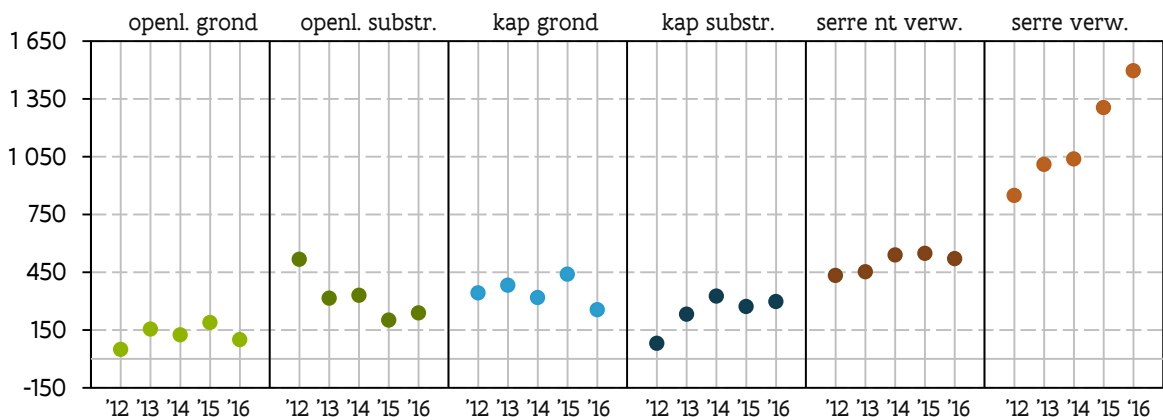
Figuur 11: variabele kosten per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

Bruto saldo. Het bruto saldo is gelijk aan het verschil tussen de totale opbrengsten en de totale variabele kosten. Een patroon tussen de verschillende teeltwijzen is niet direct zichtbaar. Er is een zeer sterke stijging voor de verwarmde serreteelt en ook het bruto saldo per are voor de substraatteelt in niet-verwarmde serres en onder toegankelijke kappen kent een toename. Het bruto saldo volgt voornamelijk een gelijkaardig patroon als dat van de opbrengsten.

Figuur 12: bruto saldo per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

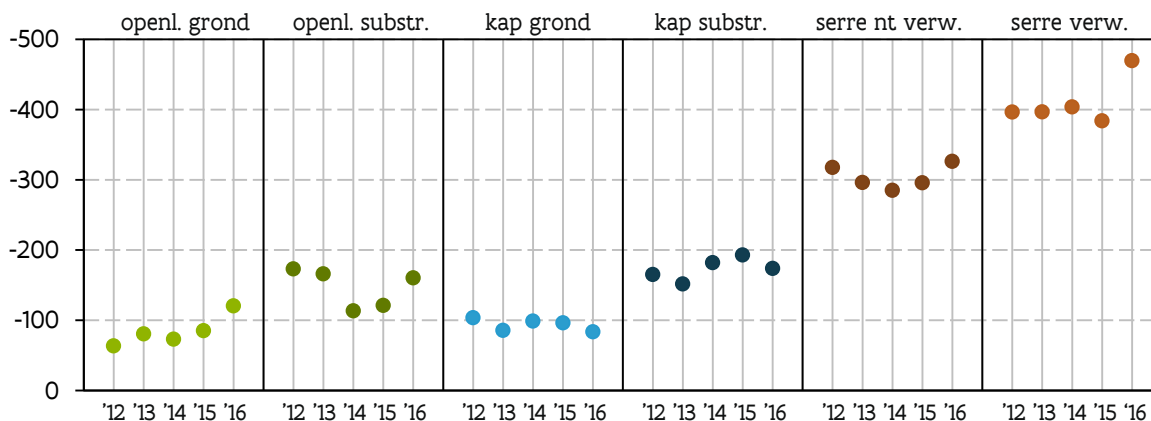

Bron: LMN

Totale vaste kosten. De totale vaste kosten zijn redelijk stabiel binnen elke teeltwijze. Beperkte fluctuaties kunnen een gevolg zijn van verschuivingen in de steekproef of van nieuwe investeringen. De vaste kosten zijn het grootst voor (verwarmde) serreteelten en substraatteelten dragen hogere vaste kosten dan overeenkomstige teelten in vollegrond. Weinig verrassend zijn dit de meer kapitaalintensieve teeltwijzen, aangezien de vaste kosten in grote mate verklaard worden door afschrijvingen en fictieve intresten.

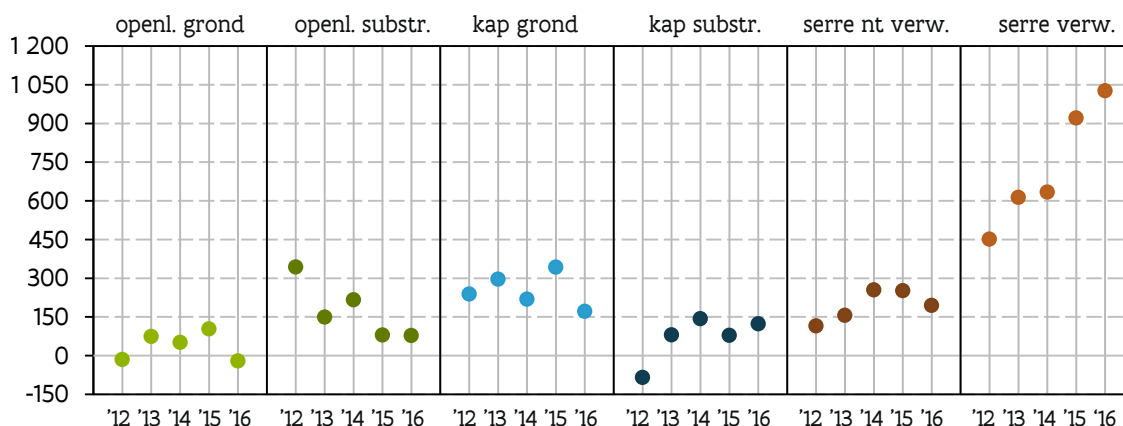
Figuur 13: vaste kosten per are per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

Familiaal arbeidsinkomen. Het familiaal arbeidsinkomen wordt bepaald door het bruto saldo en de totale vaste kosten. Aangezien de totale vaste kosten relatief stabiel zijn, kent het familiaal arbeidsinkomen een patroon dat sterk overeenkomt met het bruto saldo. Een negatief FAI komt slechts driemaal voor: twee jaren voor vollegrondsteelt in openlucht en één jaar voor substraatteelt onder toegankelijke kappen. Het zijn ook deze twee teeltwijzen die gemiddeld gezien het slechtst scoren op het vlak van familiaal arbeidsinkomen, met waarden die niet hoger liggen dan 150 euro per are. De andere teeltwijzen vertonen betere resultaten, zeker de verwarmde serreteelt die jaar na jaar beter scoort. Verder valt op dat vollegrondsteelt onder toegankelijke kappen het tweede hoogste familiaal arbeidsinkomen bereikt, voor niet-verwarmde serreteelten en de overige substraatteelten. In het algemeen kan gezegd worden dat de aardbeienteelt in onze steekproef een overwegend positief familiaal arbeidsinkomen per are realiseert.

Figuur 14: familiaal arbeidsinkomen per teeltwijze voor de periode 2012-2016.

Bron: LMN

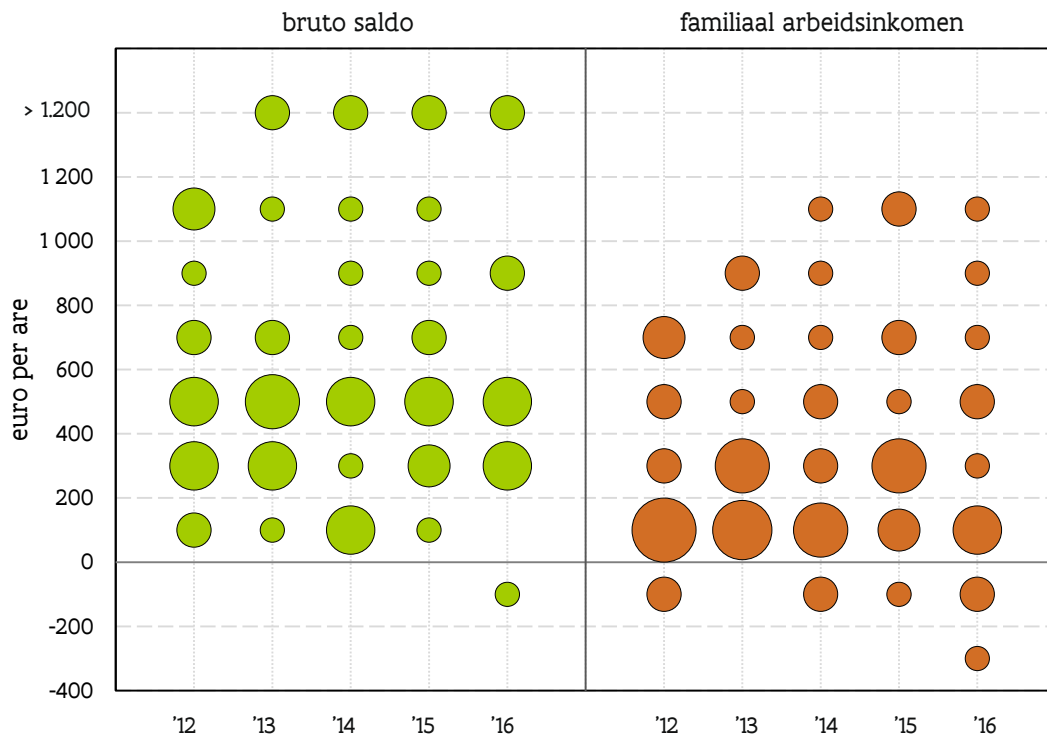

4.3.2 Spreiding van bruto saldo en familiaal arbeidsinkomen

In figuur 16 geven we de jaarlijkse verdeling van de belangrijkste bedrijfseconomische resultaten weer voor alle aardbeienactiviteiten van de gespecialiseerde bedrijven voor de periode 2012-2016. Per variabele geven we van links naar rechts de spreiding van 2012 tot 2016. Per schijf van 200 euro per are worden de bedrijven geklasseerd. De grootte van elke bel toont het aantal bedrijven binnen het interval.

De resultaten tonen dat het bruto saldo met uitzondering van één waarneming steeds positief is en ook het familiaal arbeidsinkomen ligt hoofdzakelijk boven de nullijn. Jaarlijks is er een duidelijke spreiding tussen de bedrijven en ook tussen de vijf jaren zijn er verschillen zoals al werd aangetoond in tabel 8. In 2015 is het gemiddeld bruto saldo bijvoorbeeld gelijk aan 646 euro per are met waarden tussen 130 en 1.700 euro per are. Het familiaal arbeidsinkomen varieert tussen -90 en 1.100 euro per are in 2015, met een gemiddelde van 361 euro per are.

Figuur 16: verdeling van het bruto saldo en het familiaal arbeidsinkomen van alle aardbeiactiviteiten van de gespecialiseerde aardbeienbedrijven.

Bron: LMN. Per variabele (groep bellen met dezelfde kleur) wordt voor elk jaar (horizontale as) de spreiding van het resultaat per interval gegeven (verticale as). De grootte van elke bel duidt het aantal bedrijven aan dat zich binnen het interval bevindt (-400 tot -200, -200 tot 0 enz.)

2. Openlucht niet-verwarmd substraat

euro per are	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
aantal waarnemingen	11	11	6	9	16	53
gemiddelde oppervlakte (are)	36,3	42,0	46,5	45,4	51,3	44,7
productie (kg/are)	345,9	288,6	334,0	294,0	295,8	307,0
verkoopprijs (€/kg)	3,04	2,74	2,58	2,33	2,87	2,75
totale opbrengsten	1.050,2	791,0	860,4	685,3	847,9	844,3
verkoop gewassen	1.050,2	791,0	860,4	685,3	847,9	844,3
overige opbrengsten	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
totale variabele kosten	-533,3	-475,7	-530,5	-483,9	-609,7	-539,7
zaai- en pootgoed	-227,1	-170,4	-154,7	-117,7	-255,9	-198,6
meststoffen	-11,7	-11,4	-10,9	-16,7	-12,0	-12,5
gewasbeschermingsmiddelen	-23,8	-20,1	-33,2	-22,8	-22,4	-23,5
energie	-16,4	-24,8	-16,8	-13,0	-19,8	-18,7
<i>niet verwarming</i>	<i>-16,4</i>	<i>-24,8</i>	<i>-16,8</i>	<i>-13,0</i>	<i>-19,8</i>	<i>-18,7</i>
<i>verwarming</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>
werk door derden	-1,1	-1,4	-0,2	-0,6	-1,6	-1,1
seizoensarbeid	-142,4	-145,1	-180,9	-226,3	-197,6	-181,0
verkoopkosten	-31,6	-36,4	-67,5	-33,5	-45,0	-41,7
substraat	-67,6	-51,9	-55,1	-41,9	-52,1	-53,3
overige variabele kosten	-11,6	-14,4	-11,2	-11,4	-3,3	-9,2
bruto saldo	516,8	315,3	330,0	201,4	238,2	304,6
totale vaste kosten	-173,1	-166,1	-113,3	-121,2	-160,4	-151,3
afschrijvingen	-71,4	-55,4	-37,5	-46,7	-68,1	-58,9
<i>gebouwen</i>	<i>-20,7</i>	<i>-14,1</i>	<i>-14,4</i>	<i>-17,2</i>	<i>-15,7</i>	<i>-16,3</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-49,5</i>	<i>-40,8</i>	<i>-22,9</i>	<i>-29,3</i>	<i>-51,3</i>	<i>-41,8</i>
<i>overige</i>	<i>-1,2</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-1,1</i>	<i>-0,8</i>
fictieve intresten	-24,1	-19,6	-18,2	-17,5	-21,5	-20,5
<i>gebouwen</i>	<i>-3,7</i>	<i>-3,2</i>	<i>-5,4</i>	<i>-4,1</i>	<i>-4,2</i>	<i>-4,1</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-9,9</i>	<i>-7,3</i>	<i>-4,0</i>	<i>-5,7</i>	<i>-8,1</i>	<i>-7,4</i>
<i>omlopend kapitaal</i>	<i>-10,1</i>	<i>-8,9</i>	<i>-8,7</i>	<i>-7,7</i>	<i>-8,8</i>	<i>-8,8</i>
<i>overige</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,2</i>
kosten gronden en gebouwen	-22,0	-19,9	-11,2	-20,8	-14,1	-17,4
kosten werktuigen	-14,8	-13,6	-12,4	-7,4	-15,0	-13,1
betaalde lonen	-26,1	-37,4	-17,5	-7,3	-20,8	-22,2
overige vaste kosten	-14,7	-20,1	-16,7	-21,5	-20,9	-19,3
familiaal arbeidsinkomen	343,7	149,2	216,6	80,2	77,8	153,2
vergoeding eigen arbeid	-237,0	-212,4	-207,2	-109,9	-231,6	-204,9
netto bedrijfsresultaat	106,7	-63,2	9,4	-29,7	-153,8	-51,6

////////////////////////////////////

5. Serre niet-verwarmd substraat

euro per are	2012	2013	2014	2015	2016	2012-2016
aantal waarnemingen	34	37	28	28	25	152
gemiddelde oppervlakte (are)	37,4	34,1	37,9	46,1	52,4	40,8
productie (kg/are)	339,8	338,6	339,7	403,7	395,4	364,6
verkoopprijs (€/kg)	2,77	2,98	3,19	2,92	3,01	2,97
totale opbrengsten	942,8	1.008,4	1.092,8	1.178,8	1.189,1	1.083,1
verkoop gewassen	942,3	1.008,3	1.084,2	1.179,1	1.189,1	1.081,6
overige opbrengsten	0,5	0,1	8,6	-0,3	0,0	1,5
totale variabele kosten	-509,8	-556,4	-553,2	-631,1	-668,6	-585,6
zaai- en pootgoed	-207,3	-250,7	-247,7	-255,7	-222,4	-236,3
meststoffen	-30,8	-31,3	-27,4	-37,5	-40,5	-33,8
gewasbeschermingsmiddelen	-23,5	-24,9	-22,0	-24,8	-27,0	-24,5
energie	-22,3	-27,4	-28,0	-20,9	-26,5	-24,9
<i>niet verwarming</i>	<i>-22,3</i>	<i>-27,4</i>	<i>-28,0</i>	<i>-20,9</i>	<i>-26,5</i>	<i>-24,9</i>
<i>verwarming</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>	<i>.</i>
werk door derden	-1,4	-2,6	-1,2	-0,8	-2,2	-1,6
seizoensarbeid	-121,0	-113,5	-134,4	-192,2	-256,6	-165,3
verkoopkosten	-42,0	-40,6	-40,8	-34,7	-40,0	-39,6
substraat	-44,9	-47,3	-36,9	-45,8	-42,9	-43,8
overige variabele kosten	-16,8	-18,0	-15,0	-18,6	-10,5	-15,8
bruto saldo	433,0	452,0	539,6	547,7	520,5	497,5
totale vaste kosten	-317,6	-296,1	-285,0	-295,7	-326,1	-304,9
afschrijvingen	-166,4	-160,3	-131,6	-156,6	-161,8	-156,2
<i>gebouwen</i>	<i>-58,7</i>	<i>-54,9</i>	<i>-50,4</i>	<i>-68,3</i>	<i>-70,1</i>	<i>-60,9</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-104,9</i>	<i>-102,1</i>	<i>-78,6</i>	<i>-84,1</i>	<i>-86,2</i>	<i>-91,5</i>
<i>overige</i>	<i>-2,8</i>	<i>-3,3</i>	<i>-2,7</i>	<i>-4,2</i>	<i>-5,5</i>	<i>-3,7</i>
fictieve intresten	-43,5	-41,9	-35,8	-44,2	-52,7	-44,0
<i>gebouwen</i>	<i>-17,1</i>	<i>-15,5</i>	<i>-13,1</i>	<i>-19,4</i>	<i>-26,4</i>	<i>-18,5</i>
<i>werktuigen en installaties</i>	<i>-15,4</i>	<i>-13,8</i>	<i>-12,0</i>	<i>-11,8</i>	<i>-13,2</i>	<i>-13,3</i>
<i>omlopend kapitaal</i>	<i>-10,2</i>	<i>-11,7</i>	<i>-9,7</i>	<i>-11,7</i>	<i>-10,6</i>	<i>-10,8</i>
<i>overige</i>	<i>-0,9</i>	<i>-1,0</i>	<i>-0,9</i>	<i>-1,3</i>	<i>-2,5</i>	<i>-1,3</i>
kosten gronden en gebouwen	-50,5	-40,1	-38,2	-32,9	-39,5	-40,3
kosten werktuigen	-16,8	-14,4	-14,6	-11,7	-12,7	-14,0
betaalde lonen	-14,8	-13,2	-15,8	-16,4	-15,5	-15,1
overige vaste kosten	-25,6	-26,3	-49,0	-33,9	-43,9	-35,4
familiaal arbeidsinkomen	115,4	155,9	254,6	252,0	194,3	192,6
vergoeding eigen arbeid	-292,2	-368,6	-227,8	-275,5	-182,5	-270,0
netto bedrijfsresultaat	-176,9	-212,8	26,8	-23,6	11,9	-77,4

////////////////////////////////////

